

Primljen: 21. 2. 2019.
Prihvaćen: 21. 2. 2019.

UDK: 323.1(=163.41)(497.113)(091)
341.223.7(497.11:497.113)"1918"
94(497.11)"1918"
doi:10.5937/nabepo24-20681

PRISAJEDINJENJE VOJVODINE SRBIJI¹

Vasilije Đ. Krestić, akademik

Srpska akademija nauka i umetnosti, Beograd

Sažetak: Završetkom Prvog svetskog rata i raspadom Austrougarske stekli su se uslovi za ujedinjenje Srba iz Vojvodine sa Srbijom. Postojale su nedoumice u srpskom narodu o tome kako da se to ujedinjenje ostvari: da li da se Vojvodina ujedini sa Srbijom neposredno ili posredstvom Narodnog vijeća u Zagrebu. Odgovor je dala Velika narodna skupština, održana 25. novembra u Novom Sadu, na kojoj je doneta odluka o neposrednom ujedinjenju sa Srbijom.

Ključne reči: Velika narodna skupština, Vojvodina, Srbija, Radikalna stranka, Demokratska stranka, Jaša Tomić.

Nakon sloma Austrougarske i njenog proterivanja s teritorije Vojvodine postavilo se pitanje na koji će se način ostvariti ujedinjenje Srba iz Ugarske sa Srbijom. Narodni odbor Srba u Ugarskoj prihvatio se zadatka da ostvari svoje težnje, držeći se lozinke „da svaki narod ima pravo da sam određuje svoju sudbinu”. U proglasu koji je objavio 3. novembra 1918. godine, Narodni odbor je naglasio da mu je najznačajniji zadatak „da dođe što pre do slobodno izabrane narodne skupštine, koja će moći odlučivati među nama Srbima u Ugarskoj o pravoj želji srpskog naroda”. U proglasu je rečeno da će se Narodni odbor proširiti ličnostima iz srpskog naroda i predstavnicima

ostalih Južnih Slovena Ugarske. Kada se to uradi, naglašeno je u proglasu, Odbor će moći, prema potrebi, da pregovara i sa zastupnicima drugih naroda, ali da „glavna i konačna odluka srpskog naroda u Ugarskoj mora ostati u rukama celog naroda odnosno njegove skupštine”.

Ubrzo posle ulaska srpske vojske u Novi Sad, Narodni odbor je nesmetano započeo pripreme za održavanje Velike narodne skupštine, koja je imala zadatak da proglasi otcepljenje od Ugarske i odluči o državnom pravnom položaju Vojvodine. S tim ciljem je izabran jedan pododbor, u koji su ušli radikali Jaša Tomić i Mita Klicin, demokrati dr Milan Petrović i dr Ignjat Pavlas, kao i socijalista Pavle Tatić. Pododbor je imao zadatak da pripremi izborni red i predloge odluka Velike narodne skupštine. Već

¹ Rad je proistekao iz pozivnog predavanja koje je autor održao 14. decembra 2018. godine na Kriminološko-policijskom univerzitetu u Beogradu.

17. novembra je obnarodovan izborni red a skupština zakazana za 25. novembar. Prema izbornom redu, pravo glasa su imali svi članovi opština s navršenih 20 godina i to kako muškarci tako i žene. Na svakih hiljadu stanovnika trebalo je birati po jednog poslanika. Broj birača u pojedinim mestima određivale su crkvene opštine ili Srpski narodni odbor. Pravo glasa su imali samo Srbi, Bunjevci i drugi Sloveni ali ne i Mađari, Nemci i Rumuni. Takav izborni red, koji nije predviđao nikakve cenzuse a i ženama dao aktivno i pasivno biračko pravo, bio je napredniji ne samo od mađarskog nego i od izbornog zakona Srbije, pa i od kasnije donetog Zakona o izboru poslanika za Ustavotvornu skupštinu Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca.

Ključno pitanje koje se nametnulo uoči održavanja Velike narodne skupštine bilo je da li će se Vojvodina ujediniti neposredno sa Srbijom ili posredstvom Narodnog vijeća u Zagrebu. Nalazeći se na čelu Srpskog narodnog odbora, Jaša Tomić je stupio u dogovore s vladom Srbije o načinu prisajedinjenja Vojvodine. Želeo je da se Vojvodina priključi Srbiji bez ikakvih uslova i zahteva. Smatrao je prirodnim da se Srbi Vojvodine politički ujedine najpre sa Srbijom, a da potom zajedno s njom uđu u zajedničku državu. Strahovao je da Vojvodina može da ostane van granica Srbije ako se prisajedini Državi Slovenaca, Hrvata i Srba, a ona se ne sjedini sa Srbijom. Smatrao je besmislenim da Srbi iz Vojvodine traže autonomiju za tu oblast kada ih u njoj nije bilo više od 28,5%. Baš zato što su u toj pokrajini činili manjinu, mislio je da bi najbolje rešenje bilo da se što tešnje povežu sa Srbijom i da se založe za centralističko uređenje države. „Izabravši put ujedinjenja preko Beograda, Tomić je nastojao da na taj način istakne i ulogu Srbije u ratu. Prema njegovom

mišljenju, Srbija je i s unutrašnjeg i s međunarodnog stanovišta predstavljala daleko značajniji činilac ujedinjenja od Narodnog vijeća SHS. Bila je međunarodno priznata država, imala je svoju vojsku i u balkanskim ratovima i u svetском ratu stekla je veliki međunarodni ugled i slavu ogromnim žrtvama, dok je Država Slovenaca, Hrvata i Srba bila sastavljena od teritorija bivše Habzburške monarhije, koja je ratovala protiv Srbije i pobedničkih sila Antante, te nikako nije mogla biti ravnopravan subjekt ujedinjenja. Ulazak u Vojvodinu srpske vojske još više je ojačao pozicije snaga koje su želele da Vojvodina prethodnim prisajedinjenjem Srbiji a ne Državi Slovenaca, Hrvata i Srba uđe u zajedničku državu.”

Povodom načina prisajedinjenja Vojvodine Srbiji došlo je do razmimoilaženja radikala s demokratima, među kojima su se posebno isticali Vasa Stajić, Tihomir Ostojić i Milan Petrović. Demokrati su insistirali na tome da se ujedinjenje ostvari posredstvom Narodnog vijeća u Zagrebu. Za takvo rešenje Tomić i njegovi radikali nisu hteli ni da čuju. Tomić je tim povodom izjavio da će se radije iseliti u Tursku i poturčiti nego što će živeti u zemlji u kojoj neće smeti da bude Srbin. U prilog Tomićevom i radikalskom shvatanju o načinu ujedinjenja u zajedničku državu i prisajedinjenja Vojvodine Srbiji išla je i poruka Svetozara Pribićevića. Kada je uvideo da Narodno vijeće iz Zagreba odugovlači s odlukom o ujedinjenju, da Stjepan Radić u vezi s tim pitanjem zanoveta poznatim hrvatskim državnopravnim teorijama i da želi da se na granici Hrvatske zaustavi „tuđa”, tj. srpska vojska, poručio je Novosađanima da kidaju sa Zagrebom.

Pored razlika o tome kako se ujediniti sa Srbijom – da li posredstvom Narodnog vijeća u Zagrebu ili neposredno s

Beogradom, između Tomića i Nikole Pašića došlo je do neslaganja i o pitanju da li su Srbi, Hrvati i Slovenci „jedan troimeni narod” ili su to, kako je tvrdio Tomić, tri različita ali slična naroda. Zavisno od tog gledišta, postavilo se i pitanje kako će se ostvariti ujedinjenje. Pošto je Pašić bio uverenja da je reč o „jednom troimenom narodu”, zalagao se za nacionalni i državni unitarizam, dok je Tomić bio za državni unitarizam a protiv nacionalnog unitarizma. Valja istaći da su tada i vojvođanski i srbijanski radikali pošli za Pašićem i da su prihvatili nacionalni unitarizam. Tomić je u tom pogledu ostao dosta usamljen, ali je istorija pokazala da je bio u pravu, a da je Pašić pogrešio.

Tomiću nije bilo teško da proceni da su Srbi s područja Južne Ugarske ogromnom većinom bili za to da se Vojvodina odvoji od Ugarske i ujedini s nastajućom jugoslovenskom državom. Kada je od zvanične Srbije dobio saglasnost da joj se Vojvodina priključi nezavisno od Zagreba, krenuo je u akciju za ostvarenje te ideje. Međutim, politički racionalan, iskusan i dalekovid kakav je bio, dobro je procenio da Zagreb vodi uskogrudnu i sebičnu politiku, da mu je najviše stalo do hrvatskih nacionalnih i državnih, pa tek onda do jugoslovenskih interesa. Bilo mu je jasno da se slično Hrvatima moraju ponašati i Srbi, da ni oni ne bi smeli da budu manje Srbi a više Jugosloveni. S tim u vezi je izjavio: „Hoćemo da obučemo prvo srpsku košulju, jer nam je ona najbliža, a posle toga zaogrnućemo se i ogrtačem Jugoslovena.”

Zbog izrazito hrvatske a ne jugoslovenske politike, niko od hrvatskih političara tog vremena nije kritikovan kao nacionalista, šovinista ni velikohrvat. Naprotiv, svi su, sa Stjepanom Radićem na čelu, dobijali samo pohvale. Tome nasuprot, Tomić, koji se u ime Srba zala-

gao za iste kriterije koje su Hrvati imali prema jugoslovenstvu i novoj državnoj zajednici, dobio je nezaslužene epitete da je velikosrbin, šovinista i srpski frankovac, i te epitete upućivali su mu i sami Srbi demokrati.

Izbor poslanika za Veliku narodnu skupštinu završen je do 23. novembra. U većini slučajeva izbor je obavljan na javnim zborovima aklamacijama. U Banatu, Bačkoj, Baranji i Sremu bilo je, prema popisu iz 1921. godine, ukupno 1.598.821 stanovnik. Od tog broja, Srbi i Hrvati zajedno imali su 690.623 žitelja, što je činilo 43,20%. Mađara je bilo 372.099 (23,30%), Nemaca 347.798 lica (21,70%), Rumuna 69.245 lica (4,30%), a Čeha i Slovaka 60.312 (3,70%). Sudeći prema podacima *Šematizma istočno-pravoslavne mitropolije srpske u Austro-Ugarskoj*, godine 1878. u Ugarskoj bilo je ukupno 591.123 pravoslavnih Srba.

Na dan uoči sastanka Velike narodne skupštine 24. novembra, donete su dve značajne odluke. Narodno vijeće Slovenaca, Hrvata i Srba u Zagrebu je izglasalo ujedinjenje sa Srbijom i Crnom Gorom svih jugoslovenskih zemalja bivše Austrougarske, uključujući tu i Vojvodinu. Istog dana na zboru održanom u Rumi, koji je sazvao radikalski prvak dr Žarko Miladinović, predsednik Narodnog veća u Rumi i član Narodnog vijeća u Zagrebu, u prisustvu oko 700 učesnika, usvojena je sledeća rezolucija:

„1. Današnji zbor izaslanika ‚Nar. Veća’ iz Srema traži da se ostvari jedinstvena i demokratski uređena država SHS pod dinastijom Karađorđevića i očekuje i od Nar. Veća u Zagrebu da se što pre ostvari jedinstvena zajednička vlada sa sedištem u Beogradu.

Za slučaj plemenskog ili političkog cepanja, izjavljuju zastupnici ‚Nar. Veća’ u Sremu kao izaslanici naroda, da se

odlučuju za neposredno prisajedinjenje Srema Kraljevini Srbiji.

Za taj slučaj želimo da nas na konferenciji o miru zastupa kraljevska srpska vlada.”

Na zboru je izabran odbor za sprovođenje zaključaka rezolucije, a sutradan je posebna delegacija Rumskog zbora rezoluciju predala predsedniku Velike narodne skupštine u Novom Sadu.

Pre početka rada Velike narodne skupštine održane su dve pretkonferencije, na kojima su pročitani nacrti odluka pripremljenih za Skupštinu. Skupštini je prisustvovalo 757 poslanika, koji su zastupali 211 opština iz Banata, Bačke i Baranje. Među pomenutim poslanicima bilo je 578 Srba, 84 Bunjevca, 62 Slovaka, 21 Rusin, šestoro Nemaca, troje Šokaca, dvoje Hrvata i jedan Mađar. Među poslanicima je bilo i sedam žena. Što se tiče stranačke pripadnosti, većina poslanika je bila iz reda Radikalne stranke, koja je i do izbijanja rata bila najmasovnija. Skupštini su, kao gosti, prisustvovali nekoliko srpskih i francuskih oficira, predstavnici Srema i članovi Srpskog narodnog odbora Novog Sada.

Kao najstariji poslanik, u svečanoj sali novosadskog „Grand hotela” Skupštinu je otvorio grkokatolički sveštenik i pesnik Jovan Hranilović. Kada je Skupština konstituisana, njome je predsedavao dr Ignjat Pavlas, koji je kao podnosilac glavne odluke najavio Jašu Tomića, predsednika Srpskog narodnog odbora Novog Sada. Pre no što je pročitao predlog o prisajedinjenju Vojvodine Srbiji, Tomić ga je obrazložio a Skupština velikim odobravanjem jednoglasno usvojila. Odluka u celini glasi ovako:

„1. Molimo vladu bratske Srbije, da na Kongresu mira zastupa naše interese.

Priključujemo se Kraljevini Srbije, koja svojim dosadašnjim radom i razvit-

kom ujemčava slobodu, ravnopravnost, napredak u svakom pravcu, ne samo nama, nego i svima slovenskim pa i neslovenskim narodima, koji s nama zajedno žive.

Ovaj naš zahtev hoće da pomogne ujedno i težnje sviju Jugoslovena, jer je naša iskrena želja, da Srpska vlada udružena sa Narodnim vijećem u Zagrebu učini sve, da dođe do ostvarenja jedinstvene države Srba, Hrvata i Slovenaca pod vodstvom Kralja Petra i njegove dinastije.

I zato, da bi ova Skupština pomogla sa svoje strane ostvariti jedinstvenu državu sviju Slovena, Srba, Hrvata i Slovenaca, bira dva člana, koji će stajati na usluzi srpskoj vladi: Jašu Tomića (Novi Sad) i Blaška Rajića (Subotica) i bira dva člana koji će stajati na usluzi Narodnom vijeću u Zagrebu: Dr Jovana Manojlovića (Subotica) i Vasu Stajića (Novi Sad).”

Kada je pomenuto ime Blaška Rajića, katoličkog sveštenika, Skupština ga je burno pozdravila, a on joj se tada obratio rečima: „Izjavljujem da ja ovaj način rešenja našeg pitanja, kako je maločas izvršen, sa svim srcem pozdravljam i uz njega pristajem.”

Kao podnosilac predloga o prisajedinjenju Vojvodine Srbiji Tomić je obrazložio i predlog za dopunu te odluke. Obrazlažući je, on je o tome rekao: „Sve što god nam kopa oči, daćemo od srca narodima, koji s nama žive, a nisu Srbi. I oni imaju pravo na život. I jezik njihov, i škole njihove i nastavu njihovu rado ćemo im ujemčiti, jer to nas ne boli. Rado ćemo im ujemčiti pored ravnopravnosti svaki njihov razvitak čovečanstva. Ako u novoj državi počnemo raditi kao što su oni radili, mi bi doživeli njihovu sudbinu i propali, kako su oni propali.”

Dopuna prve odluke u celini glasi: „Nesrpskim i neslovenskim narodima, koji ostaju u našim granicama, obezbe-

đu se svako pravo, kojim žele da kao manjina očuvaju i razvijaju svoje narodno biće.

A tako isto zahteva Skupština ova, da se onim Srbima, Bunjevcima i Šokcima, koji i dalje ostaju izvan naših granica i drugim državama, obezbedi pravo zaštite manjine, njihov narodni opstanak i razvitak kao prvo, da se ti Srbi od srpske države mogu slobodno, kulturno i ekonomski potpomagati i uopće se strogo držati uzajamnosti (reciprociteta).

Ovo važi naročito za Srbe u Budimskoj eparhiji i za Bunjevce i Šokce izvan granica naše države, koji će ostati izvan okvira srpske zemlje, i kojima se ima obezbediti potreban deo narodno-crkvenog imetka, odnosno prihoda dosadašnje Karlovačke mitropolije.”

Kad je Skupština usvojila prvu odluku s dopunom, izvestilac Petar Konjović, iz redova demokrata, obrazložio je drugu odluku, koja glasi: „Banat, Bačka i Baranja, u granicama koje povuče Antantina balkanska vojska, proglašuje se danas 12. (25) novembra 1918. na Velikoj narodnoj skupštini na osnovu uzvišenog načela narodnog samoodređivanja otcepljenim, kako u državnompravnom, tako i u političkom i privrednom pogledu od Ugarske. Zbog toga Narodna skupština postavlja Veliki narodni savet kojem je izvršni organ Narodna uprava. Narodni savet čine 50 članova, izabrana iz ove Narodne skupštine. Narodni savet donosi potrebne uredbe i naredbe, postavlja Narodnu upravu i vrši nadzor nad njom.”

Skupština je jednoglasno usvojila istorijsku odluku koju je predložio Konjović. Tom odlukom su proglašeni prekid državnopravnih veza Vojvodine s Ugarskom i njeno priključenje Kraljevini Srbiji, tj. novoj zajedničkoj, jugoslovenskoj državi. Posle zasedanja Skupštine i prve sednice Velikog narodnog

saveta, jednu delegaciju, pod vođstvom Jaše Tomića i Blaška Rajića, primio je u Beogradu, u Vladi Kraljevine Srbije, regent Aleksandar Karađorđević. Ondašnja štampa je zabeležila da su najviši politički i vojni činovioci u Beogradu primili odluke Velike narodne skupštine „s punim zadovoljstvom i odobrenjem”. Time su ti akti postali punopravni, ali su konačnu sankciju dobili odlukom Ustavotvorne skupštine Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca.

Velika Novosadska narodna skupština i Narodni zbor u Rumi iz 1918. godine, sa svojim zaključcima da se Vojvodina odvoji od Ugarske i ujedini sa Srbijom a potom uđe u sastav nastajuće jugoslovenske države, predstavljaju završni čin dugotrajnog istorijskog procesa, koji se sastojao u neprestanoj borbi za očuvanje srpske nacionalne i verske posebnosti. Tokom čitavog XVIII i XIX stoleća Srbi su smatrali da svoj opstanak i razvitak u Habzburškoj monarhiji najbolje mogu da obezbede ako steknu posebnu autonomnu teritoriju. U tom nastojanju su utrošili silno vreme i silnu energiju, ali su rezultati izostali jer su se Beč i Budimpešta tome energično suprotstavljali. Srbi, kao i ostale nacionalne manjine u Monarhiji, tzv. narodnosti, posle sklapanja Austrougarske nagodbe iz 1867. godine, bili su pod neprestanim snažnim pritiskom mađarskih vlada, čiji je cilj bio da od višenacionalne Ugarske stvore jedinstvenu mađarsku državu. Srbi su se svim raspoloživim sredstvima, posebno u okviru svoje, veoma skućene narodno-crkvene autonomije, opirali mađarizaciji, želeći da očuvaju svoju nacionalnu individualnost, versku posebnost i kulturno-prosvetna prava. Mađarske vlasti su zbog toga neprestano sužavale nadležnosti srpske narodno-crkvene autonomije. Za svoja prava Srbi su bili prinuđeni da biju bitku s daleko nad-

moćnijim neprijateljem samo u okviru narodno-crkvene autonomije, jer je ona bila jedina institucionalno organizovana zaštita njihovih posebnih interesa u tuđinskoj, mnogonacionalnoj državi, koja je osmišljena i brutalno radila na asimilaciji i mađarizaciji narodnosti. Međutim, čak i tako skućena, zbog čega su je Srbi u šali nazivali šugavom, autonomija je smetala i Beću i Budimpešti, pa su je oni 1912. godine i ukinuli.

Vešto osmišljena i nasilno provode-na mađarizacija iz godine u godinu i sve više je urađala plodom. Oni koji su je osmislili i provodili bili su zadovoljni rezultatima koje su postizali. Bez narodno-crkvene autonomije, kojom su se, koliko su mogli, štitili od mađarskog nasilja, Srbi su iz dana u dan sve više osećali kako im se ubrzano steže omća oko vrata. Bili su svesni toga da je u uslovima u kojima su živeli bilo samo pitanje dana kada će nestati i utopiti se u „mađarsko more”. Kraһ Austroугarske monarhije u ratu sa saveznim silama bio je spas za njih. Stoga su svršetak rata i srpsku vojku doćekali kao oslobodilaćku, s oduševljenjem i široka srca. Činom oslobodjenja je bio ostvaren njihov vekovni san. Uјedinjenjem s braćom preko Save i Dunava, koje je proklamovano Narodnim

zborom u Rumi 24. novembra i Velikom novosadskom narodnom skupštinom 25. novembra 1918. godine, ćitavom svetu su pokazali da su pod vekovnom tuđinskom vlašću očuvali nacionalnu svest i da je duhovno јединство srpskog naroda bilo neraskidivo. Zbog toga datum uјedinjenja Vojvodine sa Srbijom u istoriji našeg naroda ima posebno, veoma znaćajno mesto. Odluke Novosadske skupštine su donete demokratskim postupkom, po principu samoopredeljenja naroda i uz poštovanje načela ravnopravnosti naroda.

Kada se ima u vidu celokupna politika Hrvata prema Srbima, Srbiji i Jugoslaviji od 1918. godine do danas, onda je odluka Skupštine o neposrednom prisaјedinjenju Vojvodine Srbiji, iza koje su stajali Jaša Tomić i njegovi radikali, posmatrana iz istorijske perspektive, bila politićki dalekovidija od nastojanja demokrata, koji su želeli da to uјedinjenje ostvare preko Zagreba. Hrvati nisu krili, a ni danas ne kriju, da imaju teritorijalne pretenzije prema Vojvodini. Da je prisaјedinjenje Vojvodine ostvareno preko Zagreba, bio bi to dobar adut u rukama hrvatske politike, koja je nastojala i još nastoji da se doćepa, ako ne cele, bar nekih delova teritorije Vojvodine.

Rezime

Tokom ćitavog XVIII i XIX stoleća Srbi su smatrali da svoj opstanak i razvitak u Habzburškoј monarhiji najbolje mogu da obezbede ako steknu posebnu autonomnu teritoriju. U tom nastojanju su utrošili silno vreme i silnu energiju, ali su rezultati izostali jer su se Beć i Budimpešta tome energićno suprotstavljali. Kraһ Austroугarske monarhije u ratu sa saveznim silama bio je spas za njih.

Stoga su svršetak rata i srpsku vojku doćekali kao oslobodilaćku, sa oduševljenjem i široka srca. Činom oslobodjenja je bio ostvaren njihov vekovni san. Uјedinjenjem s braćom preko Save i Dunava, koje je proklamovano Narodnim zborom u Rumi 24. novembra i Velikom novosadskom narodnom skupštinom 25. novembra 1918. godine, ćitavom svetu su pokazali da su pod vekovnom

tuđinskom vlašću očuvali nacionalnu svest i da je duhovno jedinstvo srpskog naroda bilo neraskidivo. Zbog toga datum ujedinjenja Vojvodine sa Srbijom u istoriji našeg naroda ima posebno, veo-

ma značajno mesto. Odluke Novosadske skupštine su donete demokratskim postupkom, po principu samoopredeljenja naroda i uz poštovanje načela ravnopravnosti naroda.

Summary

During the whole of 18th and 19th century Serbs thought that they could secure their survival in the Habsburg Monarchy best if they acquired special autonomous territory. In endeavouring to do so they spent a lot of time and a lot of energy but the results were missing, since Vienna and Budapest were fiercely opposed. The crash of the Austro-Hungarian monarchy in the war with allies was a salvation for them. Thus the end of the war and Serbian army were welcomed as liberators, with enthusiasm and whole-heartedly. With the act of liberation their centuries-old dream was accomplished. The unification with their brothers across the Sava and the Danube

as it was proclaimed by the National Assembly in Ruma on 24, November and by the Great Novi Sad National Assembly on 25 November, 1918 showed to the whole world that they had preserved national awareness throughout centuries-long foreign ruling and that the spiritual unity of Serbian people was unbreakable. For that reason the date of the unification of Vojvodina and Serbia has a very significant, very special place in the history of our people. The decisions of the Novi Sad Assembly were passed by a democratic procedure, according to the principle of self-determination of the people while respecting the principle of the equality of people.

THE UNIFICATION OF VOJVODINA AND SERBIA

Vasilije Đ. Krestić, Academician

Serbian Academy of Sciences and Arts, Belgrade

Abstract: After the end of World War I and the dissolution of Austro-Hungary the conditions were met to unify the Serbs of Vojvodina and Serbia. There were doubts in the Serbian people as to how to make this unification happen: whether Vojvodina should unify immediately with Serbia or by the mediation of the National Council in Zagreb. The answer to this question was given by the Great National Assembly held on 25 November in Novi Sad where a decision was passed on the immediate unification with Serbia.

Keywords: The Great National Assembly, Vojvodina, Serbia, the Radical Party, the Democratic Party, Jaša Tomić.

